

1- Mitologia grecoromana: conceptes previs

1.1 Què és un mite?

Definició: Un **mite** és un relat tradicional que explica oralment notícies o fets fabulosos protagonitzats per éssers sobrenaturals, com déus, semidéus i herois, monstres o éssers extraordinaris.

El seu **caràcter oral** fa que pugui haver versions diferents d'un mateix mite.

Els relats mítics dels pobles antics tenen com a **temes principals** l'origen del món, dels déus i dels homes, dels pobles o de les races, dels animals, de les plantes i els minerals, dels astres, dels costums de la societat, del món dels morts, ... És a dir, tracten tot allò que la humanitat ha intentat sempre saber: d'on venim, què som, on anem, per què som aquí, què hi ha després de la mort, per què les coses són com són, ... El mite no solament és una explicació del món que ens envolta, sinó també una interpretació d'aquest món i un sistema que pretén ordenar l'univers, tant físic com humà per tal que sigui comprensible.

A vegades fem servir paraules com **conte** o **llegenda** com a sinònims de **mite**, però hi ha elements que els diferencien:

- El **mite** és un relat de déus i elements sobrenaturals
- la **llegenda** és un relat d'herois o heroïnes, amb qualitats humanes excepcionals, enquadrats en una família, una època, un lloc i una societat determinades.
- el **conte** és un relat de personatges humans indeterminats quant a família, època, societat...

Per **mitologia** podem entendre tant l'estudi científic dels mites com el conjunt de mites d'un poble. En aquest sentit podem parlar de mitologia egípcia, àrab, russa o greco-romana. Aquesta mitologia, que es va desenvolupar a Grècia i Roma durant l'antiguitat, entre els segles XII aC i el V dC és el que anomenarem **mitologia clàssica**.

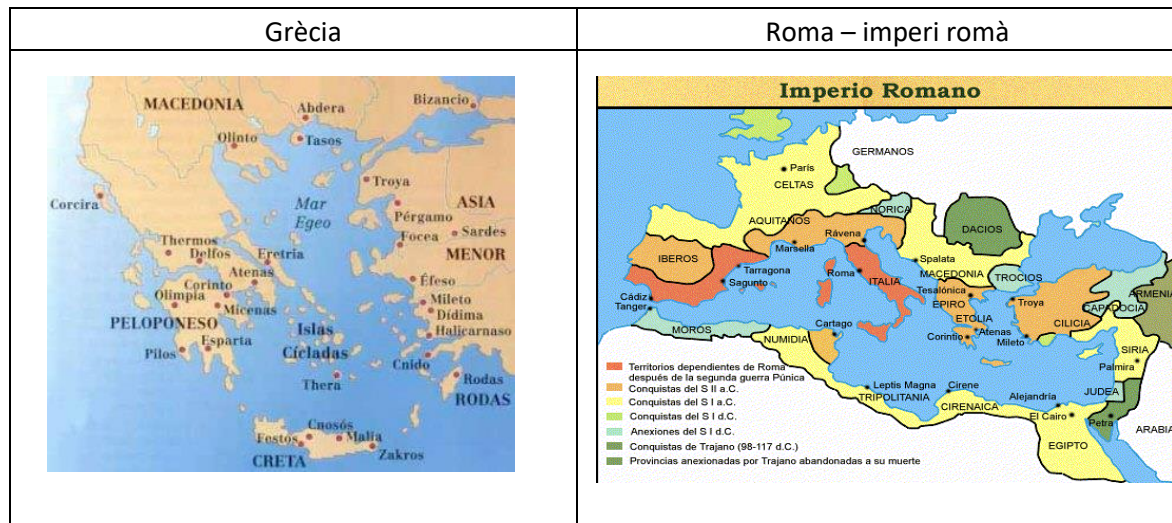
1.2.- La crítica dels mites: mite contra filosofia – història - ciència

Al pensament mític s'oposa el pensament racional, que anomena les coses per elles mateixes, directament. El pensament racional ha estat elaborat conscientment, el mític no. Això no vol dir que hàgim de considerar mentides tot allò que ens expliquen els mites, perquè sovint el mite amaga una veritat amagada sota la superfície d'un conte. I la ciència, encara que s'oposa al mite, ha trobat en aquest el punt de partida per posar nom a fenòmens naturals, astres, dies de la setmana, parts del cos humà, comportaments de l'home.... I sense conèixer el pensament mític no podem comprendre nombroses referències als mites clàssics que hi ha en la literatura i en les belles arts i que són a l'arrel de la nostra cultura occidental.

1.3.- Els mites grecoromans: mitologia clàssica

Els mites són la creació d'un poble. Un mite no ha estat escrit o inventat per un autor, sinó que és una col·lectivitat de persones la que expressa els seus sentiments, les seves pors, els seus records,... mitjançant els mites. Un mite no conté, doncs, les opinions particulars d'una persona, sinó el que pensa tota una societat. Per això podem afirmar que els mites expressen la ideologia del poble que els ha creat. **Els mites grecoromans, la**

mitologia clàssica, és el conjunt de mites del poble grec i també del poble romà. La major part són d'origen grec, per bé que els romans, quan ocuparen el sud de la península itàlica, antigament habitada per grecs, els manllevaren.

1.4.- Com ens han arribat a nosaltres els mites: oralitat i escriptura

Per **mitografia** entenem el conjunt d'obres literàries, gregues i llatines, que tracten de la mitologia clàssica, fins el s. XII dC. Els autors més importants són els següents:

Grècia:

- **Hesíode**, poeta grec del segle VIII aC., va escriure la *Teogonia*, on exposà l'origen de l'univers i dels déus; i *Els treballs i els dies*, visió sobre la condició humana en clau mítica.
- **Homer**, també del segle VIII aC: *Ilíada* (la història de la guerra de Troia) i *Odissea* (el retorn de l'heroi grec Ulisses a la seva pàtria després de la guerra de Troia).
- Els **poetes tràgics grecs del segle V aC.** **Èsquil**, **Sòfocles** i **Eurípides** van exposar en les seves tragèdies els mites més antics amb un llenguatge nou, no tan religiós.
- **Apol·loni de Rodos** (s. III a. C.). Jàson i els *Argonautes*
- L'obra **mitogràfica**, de recopilació de mites, més coneguda de la antiguitat és la *Biblioteca de relats mitològics* del grec **Apol·lodor** (s. II dC.).

Roma

- El poeta llatí **Virgili** (s. I aC.) en l'obra *Eneida* narrà la història de l'heroi troià Eneas i del seu viatge fins a Itàlia, amb una intenció política evident per mitificar els orígens de Roma.
- *Les metamorfosis*, del poeta llatí **Ovidi** (finals del s. I a.C.) i el llibre *Faules* del romà **Higi** (finals del s. II d. C.) són obres mitogràfiques, de recopilació de mites

1.5.- Déus i homes. Iconografia

Els artistes i els poetes descriuen els déus gràcies a les nou Muses, deesses de les arts i filles de Zeus i de Mnemòsine (la Memòria). Les Muses són amb Apo·lo les protectores de les arts i les inspiradores dels artistes. De fet, els grecs creien que els poemes no eren producte de la imaginació dels poetes, sinó que les muses parlaven per boca dels artistes.

Coneixerem una bona part dels mites mitjançant la **iconografia**, l'observació i descripció d'imatges de tema mític: quins personatges apareixen, què estan fent, en quin moment del mite es representen, la intenció de l'artista...

ACTIVITATS I EXERCICIS TEMA

1. *Què és un mite?*
2. *Busca a Google i copia altres tres definicions de mite.*
3. *Quina és la diferència entre mite, conte i llegenda? Dona un exemple de cada tipus de relat.*
4. *Quines són les dues definicions de mitologia?*
5. *Què entenem per mitologia clàssica?*
6. *Explica breument l'origen d'un fenomen natural des de dos punts de vista: científic i mitològic (busca algun mite o conte sobre com es produeix la pluja, o una erupció volcànica, o el llamp, per exemple)*
7. *Qui ha inventat els mites?*

8. Completa el següent text:

- Els mites són .....protagonitzats per ....., ... i .....No tenen un únic autor, ni són coneguts els seus creadors, i pel seu caràcter.....pot haver-hi més d'una versió d'un mateix mite.

9. Com ens han arribat a nosaltres els mites de l'antiguitat?

10. Relaciona els autors amb les seves obres:

1 - Homer
2 - Ovidi
3 - Virgili
4 - Apol·lodor
5 - Apol·loni de Rodes
6 - Sòfocles
7 - Hesíode

1-D

A - Teogonia
B - Biblioteca de relats mitològics
C - Els Argonautes
D - Ilíada i Odissea
E - Èdip Rei
F - Eneida
G - Metamorfosi

11. Quines són les tres obres inspirades en la guerra de Troia? I els seus dos autors?

12. Defineix: iconografia

13. Enumera els planetes del Sistema Solar relacionats amb noms de divinitats

14. Quins dies de la setmana, en català, (o anglès alguns) tenen alguna relació amb la mitologia?

15. Busca a Google-imatges el quadre de Dalí "Metamorfosis de Narciso" i fes la iconografia.